

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดกิจกรรมทางการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ เจตคติและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ หลักสูตรได้กำหนดให้มีการจัดกิจกรรมเป็น 2 ประเภทคือ กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นกิจกรรมที่มีส่วนสัมพันธ์กับเนื้อหาวิชาในหลักสูตร โดยผู้เรียนและผู้สอนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและปฏิบัติกิจกรรมนั้นๆ ส่วนอีกประเภทหนึ่งคือ กิจกรรมเสริมหลักสูตร เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองความสนใจ ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ และอุปนิสัยของผู้เรียน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมนอกห้องเรียน

กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย เป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตรกิจกรรมหนึ่งที่มีการส่งเสริมให้จัดขึ้นในการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาระดับกลาง ได้แก่ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ(ปวช.) และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เพราะผู้เรียนในระดับนี้ควรได้รับการพัฒนาให้รู้จักบทบาท หน้าที่ มีความรับผิดชอบ และรู้จักการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการดำเนินชีวิตในสังคมประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่บัญญัติให้ผู้ที่มิอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ สามารถใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ ดังนั้น การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยให้กับผู้เรียนในระดับนี้จึงมีความสำคัญ โดยจะช่วยให้ผู้เรียนรู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ได้ฝึกทักษะและประสบการณ์ตามที่ตนสนใจ สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ และฝึกการทำงานร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตย ดังที่ เชาวน มณีวงษ์ (ม.ป.ป., หน้า 121) ได้กล่าวว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย เป็นกิจกรรมที่สามารถให้ประสบการณ์ที่ดีตามความต้องการของหลักสูตร โดยเน้นการปรับตัวของนักเรียนชายหญิงให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้เป็นอย่างดี และยังทำให้บทเรียนมีคุณค่าแก่ชีวิตของนักเรียนด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ดุย (Dewey, as cited in Hursh & Seneway, 1998, pp. 258-262) ที่กล่าวไว้ว่า

... ผู้เรียนสามารถเรียนรู้การเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยได้ โดยผ่าน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจบนพื้นฐานของ ประชาธิปไตยในเรื่องต่างๆที่มีความหมายต่อชีวิตของผู้เรียน ผู้เรียนต้องได้เป็นทั้งผู้นำ และผู้ตาม มีอำนาจ บทบาทในการชี้แนวทางให้ตนเองและผู้อื่น มีอำนาจในการบริหาร และมีความสามารถที่จะรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ทั้งในฐานะของพลเมืองและ ผู้ทำงานนั้น ...

ด้วยความสำคัญของกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้น ทำให้มีการส่งเสริมการจัดกิจกรรมนี้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติตลอดมา โดยเฉพาะใน แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า ให้สถานศึกษา นำกิจกรรมเสริมหลักสูตรมาจัดให้กับผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะต่างๆ อันพึงประสงค์ควบคู่กับการเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2539, หน้า 71) ดังนั้น สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นสถาบันที่มีการ จัดการศึกษาและผลิตนักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จึงได้กำหนดให้มีการจัด กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของนักศึกษาขึ้น ได้แก่ กิจกรรมการเลือกตั้งนายก สโมสรนักศึกษา กิจกรรมการแข่งขันกีฬารายใน กิจกรรมโครงการโรงเรียนสีขาว ภาค 1 และ กิจกรรมโครงการร่วมประเพณีแห่เทียนพรรษา (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ, 2540, หน้า 50) โดยกิจกรรมเหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาทุกชั้นปีสามารถเข้าร่วม กิจกรรมตามความสมัครใจ เป็นกิจกรรมที่มีการจัดในทุกปี และทุกกิจกรรมล้วนมีจุดมุ่งหมายในการ พัฒนาลักษณะความเป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา โดยการฝึกให้นักศึกษามี ความรับผิดชอบ มีประสบการณ์ในการทำงานกลุ่ม สร้างความสามัคคีในหมู่คณะ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา เรียนรู้การมีวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยด้วยการปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในกิจกรรม รู้จักใช้สิทธิของตน และมีประสบการณ์การเป็นตัวแทนในระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม การดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของสถาบัน ในระยะที่ผ่านมาปรากฏว่า ยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร เนื่องจากมีนักศึกษาในระดับ ปวช. ให้ความสนใจ เข้าร่วมในกิจกรรมค่อนข้างน้อย ดังสถิติที่แสดงในตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 จำนวนนักศึกษา ปวช. ที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนายกสโมสรมักศึกษา ระหว่าง
ปีการศึกษา 2536 - 2539

ปี	2536	2537	2538	2539
ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง				
นักศึกษา ปวช. (คน)	366	311	437	380
	(ร้อยละ 36.9)	(ร้อยละ 23.1)	(ร้อยละ 29.1)	(ร้อยละ 29.7)

หมายเหตุ ปีการศึกษา 2540 ไม่มีการเลือกตั้งนายกสโมสรมักศึกษา
(ที่มา : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ, 2541)

ตาราง 2 จำนวนนักศึกษาที่สมัครเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการและสมาชิกชมรมคลินิกวัยรุ่น
ระหว่างปีการศึกษา 2537 - 2540

ปี	2537		2538		2539		2540	
ตำแหน่ง (คน)	ปวช.	ปวส.	ปวช.	ปวส.	ปวช.	ปวส.	ปวช.	ปวส.
คณะกรรมการชมรม (15)	7	8	5	10	4	11	0	15
สมาชิกชมรม (80)	40	30	31	49	35	45	0	80

(ที่มา : สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ, 2541)

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า จำนวนนักศึกษาระดับ ปวช. เมื่อเปรียบเทียบเป็นร้อยละกับ
จำนวนนักศึกษาระดับ ปวช. ทั้งหมดในแต่ละปี มีผู้ที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนายกสโมสร
นักศึกษาค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีการศึกษา 2540 มีนักศึกษาสนใจสมัครเป็นนายก
สโมสรมักศึกษาเพียงหนึ่งคนเท่านั้น ทำให้ทางสถาบันต้องงดการเลือกตั้งนายกสโมสรมักศึกษาในปี
ดังกล่าวไป ยิ่งไปกว่านั้นตารางที่ 2 ยังแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาในระดับ ปวช. ที่สนใจสมัครเข้า
เป็นคณะกรรมการและสมาชิกของชมรมคลินิกวัยรุ่น ซึ่งเป็นชมรมที่รับผิดชอบกิจกรรมโครงการ
โรงเรียนสีขาว ภาค 1 มีจำนวนน้อย โดยเฉพาะในปีการศึกษา 2540 ที่มีนักศึกษาระดับ ปวช.
เป็นจำนวน 1,538 คน แต่ปรากฏว่า ไม่มีนักศึกษาสนใจสมัครเป็นคณะกรรมการและสมาชิกของชมรม

คลินิกวัยรุ่น เช่นเดียวกับคำให้สัมภาษณ์ของอาจารย์หัวหน้าฝ่ายกิจการนักศึกษาและอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกิจกรรม จำนวน 5 ท่าน (ดูในภาคผนวก ก) สรุปได้ว่า นักศึกษาในระดับ ปวช. ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของสถาบันน้อยมาก โดยปัญหาเหล่านี้ ไม่อาจสรุปถึงสาเหตุที่แท้จริงได้ เพราะสถาบันยังขาดการศึกษาวិเคราะห์การจัดกิจกรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่ง ชุตินา วัฒนศิริ (2539, หน้า 17) ได้กล่าวถึงสาเหตุของปัญหาที่ผู้เรียนไม่สนใจเข้าร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมีหลายประการ เช่น การไม่เห็นคุณค่าในกิจกรรมของผู้เรียน การขาดความมั่นใจในตนเองของผู้เรียน ผู้เรียนมีภารกิจทางบ้านไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ และผู้เรียนไม่ชอบ เกิดความเบื่อหน่าย เพราะคิดว่ายากเหมือนการเรียน และกาญจนา คุณารักษ์ (2535, หน้า 352) ยังได้กล่าวถึงปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ได้แก่ จุดมุ่งหมาย รูปแบบ และงบประมาณการจัดกิจกรรม เป็นต้น

ในการศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัย ส่วนประกอบ และขั้นตอนต่างๆ ของการจัดกิจกรรม อันเป็นแนวทางสำหรับการแก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยให้เป็นระบบและมีประสิทธิภาพนั้น กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2535, หน้า 481) ได้เสนอแนวคิด ว่า ควรสำรวจจากความคิดเห็นของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งคณะครูอาจารย์และโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เรียนหรือผู้เข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้โรงเรียนมองเห็นจุดเด่นจุดด้อยของกิจกรรมที่จัดอยู่และสามารถนำข้อมูลนี้ไปใช้ในการปรับปรุงและการวางแผนการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิดดังกล่าว เพื่อช่วยให้การดำเนินการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะของพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตยของนักศึกษา ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาถึงปัจจัยหรือสาเหตุที่แท้จริงของการเข้าร่วมในกิจกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการไม่เข้าร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาใน 4 กิจกรรมคือ กิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษา กิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายใน กิจกรรมโครงการโรงเรียนสีขาว ภาค 1 และกิจกรรมโครงการร่วมประเพณีแห่เทียนพรรษา ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกิจกรรม และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของสถาบันให้ก้าวหน้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างและประชากร

1.1 กลุ่มตัวอย่างของนักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ นักศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีการศึกษา 2541 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากรแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ในระดับความเชื่อมั่น 95% ของ ดาร์วิน เฮนเดล (Darwin Hendel, อ้างใน กนกทิพย์ พัฒนาพัวพันธ์, 2539, หน้า 118) ได้นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง เป็นจำนวน 303 คน

1.2 ประชากรที่เป็นประธานชมรมกิจกรรม ผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 คน

1.3 ประชากรที่เป็นอาจารย์หัวหน้าแผนกและอาจารย์ที่ปรึกษาชมรมกิจกรรม ผู้ประเมินกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยและให้สัมภาษณ์ จำนวน 4 ท่าน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา คือ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย ซึ่งจำแนกเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมในกิจกรรม โดยหัวข้อที่ศึกษามีดังนี้คือ จุดมุ่งหมายของกิจกรรม ลักษณะของโครงการกิจกรรม เหตุผลส่วนตัวของนักศึกษา เหตุผลอื่นๆและการประชาสัมพันธ์

นิยามศัพท์เฉพาะ

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรม หมายถึง สิ่งที่ทำให้นักศึกษาตัดสินใจเข้าร่วมและไม่เข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมที่จัดตอบสนองต่อความสนใจของผู้เรียน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ร่วมกิจกรรมตลอดกระบวนการ มีการป้อนกลับจากโรงเรียนให้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมมีการจัดที่ซ้ำซาก และกิจกรรมขาดการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

กิจกรรมเสริมหลักสูตร หมายถึง กิจกรรมหรือประสบการณ์ที่สถานศึกษานับสนุนให้ผู้เรียนร่วมกันจัดขึ้นนอกเวลาเรียนปกติ เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา และยังเป็นการจัดประสบการณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนมีอิสระในการดำเนินงานและวางแผนจัดกิจกรรมด้วยตนเอง ซึ่งมีครูและผู้บริหารเป็นผู้สนับสนุนดูแลให้คำปรึกษา เพื่อให้การจัดกิจกรรมบรรลุความสำเร็จตามจุดหมายของการศึกษา

คุณลักษณะของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงการยึดหลักเหตุผลในการตัดสินใจ ถือหลักความสมัครใจในการดำเนินชีวิต เคารพในศักดิ์ศรี ความเสมอภาค และเสรีภาพของบุคคล สนใจการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง สำนึกในหน้าที่ของพลเมือง รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ ตัดสินปัญหาด้วยสันติวิธี เคารพในเสียงข้างมาก และสนับสนุนหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย

กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของนักศึกษา หมายถึง กิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เน้นให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินงานและวางแผนจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนาให้นักศึกษารู้จักใช้เหตุผลในการตัดสินใจ รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ ตัดสินปัญหาด้วยสันติวิธี เคารพในเสียงข้างมาก เคารพในศักดิ์ศรี ความเสมอภาค เสรีภาพของบุคคล และมีความสำนึกในหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ ได้สนับสนุนให้นักศึกษาร่วมกันจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยขึ้นนอกเวลาเรียนปกติ ได้แก่ กิจกรรมการเลือกตั้งนายกสโมสรนักศึกษา กิจกรรมการแข่งขันกีฬาภายใน กิจกรรมโครงการโรงเรียนสีขาว ภาค 1 และกิจกรรมโครงการร่วมประเพณีแห่เทียนพรรษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของนักศึกษา แทนคำว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตร

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของนักศึกษา อันเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้าร่วมกิจกรรม

2. ทำให้ทราบสภาพการจัดกิจกรรมเสริมสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตย อันเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยของสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคพายัพ จังหวัดเชียงใหม่